

Feestrede 30 september 2022, Benno van Tilburg, voorzitter van de IJsselmeervereniging

Welkom iedereen bij deze bijzondere middag voor de IJsselmeervereniging. Vijftig jaar bestaan we nu en ik ben blij dat jullie in zulke grote getalen dit met ons willen vieren. Leden van de IJsselmeervereniging, vrijwilligers, oud-voorzitters, ambtenaren en bestuurders nogmaals welkom in het Zuiderzeemuseum!

Een korte historische terugblik

Nederland is een waterland en sinds de vroegste tijden hebben de bewoners van ons land ervoor gezorgd dat er met droge voeten gewoond en geleefd kon worden. Maar dat was niet altijd makkelijk te organiseren in een land dat in een delta ligt en regelmatig overstromde. Dus ging men zich tegen het oprukkende water verdedigen en kwamen er instanties zoals waterschappen en werden dijken en andere obstakels in het leven geroepen om het water tegen te houden. Ook de Zuiderzee was een bron voor zorg en geregeld liepen de dorpen en stadjes aan deze zee dan ook onder water. In de 17de eeuw kwam het plan voor inpoldering Zuiderzee (Simon Stevin) onder het mom van veiligheid. Het bleef lange tijd bij plannen maken, maar gebeurde er niets. In de 19de eeuw wederom planvorming van onder andere Van Diggelen over landaanwinning. De plannen kwamen in de politieke aandacht en in 1877 kwam het eerste wetsvoorstel (Leemans) over landaanwinning. Maar helaas dit werd weer ingetrokken door volgende regering. In 1891 kwam dan het plan van Ir Lely, maar ook daar werd lange tijd geen gehoor aan gegeven. Pas in 1916 bij de grote overstroming in Noord-Holland werd besloten dat het zo niet verder kon en dat deze overstroming aanleiding werd om plan Lely uit te voeren. Zo werd dan in 1932 de sluiting van de afsluitdijk gerealiseerd en was de zoute Zuiderzee veranderd in het zoete IJsselmeer. En daarna ging het snel met de landaanwinning en inpoldering; 1927 proefpolder Andijk, 1929 Wieringermeer, 1940 Noordoostpolder, in 1941 werd de Bukdijk aangelegd, 1956 Oostelijk Flevoland, 1967 Zuidelijk Flevoland als laatste polder. In 1975 wordt de Houtribdijk tussen Lelystad en Enkhuizen gedicht en ontstaat de scheiding

tussen Markermeer en IJsselmeer.

Met deze opmaat naar het Markermeer kwamen ook de plannen om ook het Markermeer in te polderen. Zo werd in 1970 in Venhuizen de werkgroep Vliegveld Markerwaard? Oppericht, omdat er plannen waren om in de markerwaard een vliegveld te plaatsen. En in 1971 werd in Edam de Stichting 'Markerwaard van de Kaart' opgericht die ervoor wilde zorgen dat het Markermeer open bleef en niet werd ingepolderd als Markerwaard voor vliegveld of woningen. Werkgroep en stichting gaan op 22 maart 1972 samen in de Vereniging tot behoud van het IJsselmeer (VBIJ dat dus later de IJsselmeervereniging zou worden). Doelstelling: verantwoord beheer van IJsselmeer en naaste omgeving.

Midden jaren 70 van de vorige eeuw bleek dat een nieuw luchthaven in het Markermeer niet rendabel zou zijn, ook was er toen geen grond meer nodig voor landbouw en woningbouw kon ook in Almere. Natuur werd weer belangrijk. Desondanks kwam in 1985 principebesluit om Markermeer toch in te polderen en bleef het plannen regenen, maar de tegenstander werden ook steeds beter georganiseerd en er kwamen meer acties, publicaties en in 1987 een symposium: IJsselmeer van behouden naar beheren. In 1990 ziet kabinet af

van Markerwaard, maar dat wordt pas in 2003 formeel vastgelegd in de Nota Ruimte.

Nadat de Markerwaard van de kaart was bleef VBIJ toch nodig want er waren veel bedreigingen voor het IJsselmeergebied. Veel gemeenten willen bijvoorbeeld buitendijkse bebouwing. VBIJ kreeg al snel aandacht voor IJsselmeergebied in zijn geheel en verschoof de aandacht van behoud naar beheer. In 1987 werd een symposium georganiseerd dat leidde tot een Integrale Beleidsvisie, die in 1990 aangeboden werd aan minister May-Weggen. VBIJ zocht de samenwerking op met bijvoorbeeld Waddenvereniging en Stichting Noordzee (1994).

Maar door teruglopende ledenaantallen tweede helft jaren 90 werd begin twintigste eeuw (2002) besloten om samenwerkingspartners te zoeken en dit leidde in 2005 tot oprichting Stichting VBIJ (Verantwoord Beheer IJsselmeer) , later de Stichting het Blauwe Hart waar de VBIJ (nu IJsselmeervereniging) in participeerde. In 2018 stapt de IJsselmeervereniging uit de stichting het Blauwe Hart omdat deze samenwerking financieel te hoge lasten met zich meebracht én de vereniging te weinig onafhankelijk kon opereren.

Na het weer op eigen benen staan vanaf 2018 kon de vereniging weer meer en meer inhoudelijke inbreng leveren in projecten en opereren als “waakhond”, luis in de pels en acties en reacties voorbereiden die soms leiden tot procedures die tot aan de Raad van State werden gevoerd. Nieuwe samenwerkingen werden aangedaan, oude nieuw leven ingeblazen, wij schoven aan bij belangengroepen en gaven advies en ondernamen publieksacties.

We zochten de publiciteit op waar dat mogelijk en noodzakelijk was. We richten onze pijlen op belangrijke zaken zoals de zoet-zout overgang Afsluitdijk, we blijven hameren op het doorlaatbaar maken van de Houtribdijk, we kijken en onderzoeken alternatieve kustverdediging en we willen het open karakter behouden van het IJsselmeergebied volgens de 10 gouden regels van Frits Palmboom. En we blijven waken voor onze nationale regenton die nooit mag opraken. In het huidige en toekomstige Nederland is het IJsselmeergebied cruciaal voor ons als zoetwaterreservoir, voor de flora en fauna, voor de vissers, voor de recreanten, voor de bewoners aan de diverse meren.

Daarom stellen wij in dit jubileumjaar voor dat er een burgemeester met mandaat voor het IJsselmeergebied wordt aangesteld. Met zes aangrenzende provincies en 23 gemeente rondom is het lastig regie te houden. Iedereen wil iets met het gebied. Centrale regie door een soort burgervader of moeder is daarom noodzakelijk, zodat het open landschap van het IJsselmeergebied behouden blijft.

Een halve eeuw geleden zetten wij ons met succes in voor het tegenhouden van de inpoldering van de Markerwaard. Nu wordt het open landschap van het IJsselmeer bedreigd door windmolens, zonne- en natuureilanden en wellicht woningbouw. De IJsselmeervereniging is daarom relevanter dan ooit en wij volgen kritisch en creatief deze plannen en laten onze stem horen waar het nodig is. Het IJsselmeer is een prachtig, uniek, open landschap met een bijzondere natuur. De historie is eveneens uniek: ooit was het de zoute Zuiderzee en nu is 't het zoete IJsselmeer. De IJsselmeervereniging heeft een deel van de geschiedenis van dit gebied gemaakt en heeft daarbij vaak als waakhond een rol gespeeld.

Na enkele decennia van betrekkelijke rust zijn vandaag de dag de bedreigingen voor het IJsselmeer helaas niet minder groot. De natuur en het landschap van het IJsselmeergebied staan voortdurend onder druk. Ecologisch is het IJsselmeer heel kwetsbaar. Het is en blijft een onnatuurlijk systeem, ontstaan door de aanleg van de Afsluitdijk, de inpolderingen en het peilbeleid. Door de Afsluitdijk zijn de natuurlijke overgangen tussen zoet en zout water verdwenen en door de inpoldering kent het gebied te veel harde oevers met dijken. Deze negatieve effecten worden nog eens versterkt door de compartimentering in het Markermeer, het IJsselmeer en de Randmeren. Door deze afsluitingen kunnen trekvissen bijvoorbeeld hun paaigebieden niet meer bereiken. In de compartimenten geldt bovendien een peilbeleid dat niet goed is voor de natuur; de lage en hoge peilen zijn er op de verkeerde momenten: hoog peil in de zomer en laag peil in de winter.

Het open landschap van het IJsselmeergebied wordt eveneens bedreigd door een dreigende pandemie van eilanden. Voor het oplossen van het energievraagstuk zijn al diverse windmolenparken in het IJsselmeer gebouwd en nu worden eilanden met zonnepanelen overwogen.

Daarom roepen wij als IJsselmeervereniging op om een echte ambassadeur met beslissingsbevoegdheid aan te stellen voor het gebied. Deze kan de versplintering tegen gaan en de integraliteit toetsen van de plannen en die bijsturen indien nodig.

Kortom – ik sluit af - het IJsselmeergebied nu en in de toekomst is de levensader voor velen. En dat alles willen wij vanmiddag met u bespreken en duidelijk maken nu wij 50 jaar bestaan tijdens deze feestelijke bijeenkomst in Zuiderzeemuseum op 30 september 2022. Wij kijken terug maar vooral kijken wij vooruit en dat doen we samen met u!